

GUIA BÀSICA

per a la **Implementació** del **Protocol Comarcal**
per a la **Intervenció en Xarxa** en **Situacions de Risc** i/o
Maltractaments a la **Infància** i l'**Adolescència**

**GUIA BÀSICA PER LA IMPLEMENTACIÓ DEL PROTOCOL
COMARCAL PER A LA INTERVENCIÓ EN XARXA
EN SITUACIONS DE RISC I/O MALTRACTAMENTS
A LA INFÀNCIA I L'ADOLESCÈNCIA**

Edita: Consell Comarcal del Vallès Occidental

Gener de 2011

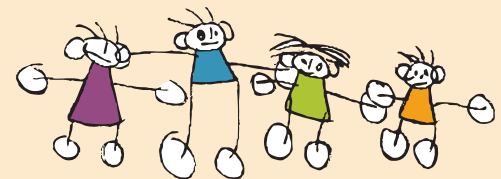
Presentació

El Consell Comarcal del Vallès Occidental i els ajuntaments de Sabadell i Terrassa van impulsar la Taula Territorial d'Infància amb el propòsit que els agents del territori que integren la xarxa de protecció a la infància i l'adolescència, potenciïn i facilitin el treball de col·laboració en les actuacions enfront abusos sexuals i altres maltractaments a infants i adolescents a la comarca del Vallès Occidental.

L'objectiu era coordinar els esforços personals i materials de totes les institucions en la protecció dels menors i dels seus drets i en defensa de la seva plena integritat i dignitat. Per tant, la finalitat essencial del Protocol és la protecció de la infància i l'adolescència davant les diverses situacions de risc en les quals es poden trobar i que poden generar diferents tipus de maltractaments: físics, psíquics, sexuals, de desatenció...

La protecció d'aquest dret exigeix no sols coordinar les actuacions i alleujar l'impacte ocasionat a l'infant o l'adolescent quan la situació d'agressió ja s'ha produït, sinó posar el màxim d'atenció en els processos d'intervenció que s'estableixen; per això, en el procés d'implementació es va valorar convenient elaborar una eina per fer el procediment més efectiu i eficient. I sobretot més aclaridor.

Cal que tothom que s'aproximi al Protocol pugui obtenir i detectar ràpidament allò que necessita per a la seva tasca professional. D'aquesta reflexió neix la Guia Bàsica que ara teniu a les mans.

1

Objectius

- ▶ Garantir la PROTECCIÓ dels drets dels menors de la comarca i, més concretament, de cada un dels municipis en els quals s'implementa el Protocol; per tant, la Guia Bàsica també respon a aquest objectiu.
- ▶ Aclarir els circuits d'intervenció mitjançant esquemes que permetin amb una primera ullada situar el professional afectat en allò que busca i vol saber. La Guia vol ser un instrument extremadament útil per a la feina de cada dia. Evitar esquemes molt complexos i de lectura feixuga ha estat un altre del objectius a l'hora d'elaborar-la.
- ▶ Establir les pautes d'intervenció de les xarxes municipals, davant els diferents tipus de maltractament i en funció de la gravetat, i establir uns criteris homogenis per a tots els professionals.
- ▶ Potenciar la participació de tots els professionals de la xarxa evitant que es puguin esvaïr les responsabilitats, i alhora garantir que cada professional implicat en una determinada situació pugui identificar què cal fer i com activar la xarxa.
- ▶ Assegurar que el traspàs de la informació i la comunicació entre els professionals quedi clar i d'aquesta manera es pugui treballar establint vincles de cooperació entre els diferents professionals.
- ▶ Consolidar el treball en xarxa a partir de concretar i identificar clarament els recursos d'un municipi i enfortint i millorant-ne la capacitat de treball conjunt i l'eficàcia.

2

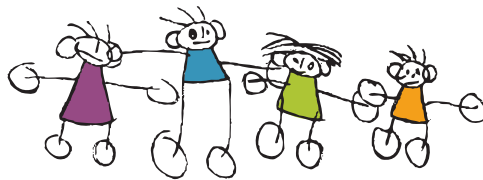
Identificació i valoració: criteris per als professionals

A l'hora d'identificar i valorar una situació de risc o de certesa de maltractament d'un infant, cal tenir en consideració dos elements fonamentals que han d'ajudar els professionals en aquest procés. D'una banda hi ha els factors de risc i d'altra, els indicadors.

Els factors de risc es defineixen com: "determinades condicions biològiques, psicològiques o socials, mesurables mitjançant variables directes o indicadors (socials o psicosocials) que, d'acord amb coneixements científics, s'ha demostrat que participen probablement en els antecedents o en les situacions associades a l'emergència de diferents malalties, problemàtiques o necessitats socials o implicades en aquestes".

Els indicadors es defineixen com "aquella informació o informacions qualitatives o quantitatives que, instrumentalitzades seguint un procediment científic, ens permeten un coneixement progressiu i l'obtenció de mesures aproximatives de fenòmens conceptualitzats en el marc de les teories pròpies de la psicologia social".

En els processos d'identificació i valoració utilitzarem aquests instruments, però cal contextualitzar-los en el medi en el qual el professional treballa i l'entorn amb què s'enfronta. A més, cal destacar la necessitat de contextualitzar la situació tot i que hi hagi indicadors que ens indiquin clarament les situacions de risc. En aquest sentit el treball en xarxa esdevé determinant.

2

D'altra banda, també és important que els professionals puguin valorar la gravetat de la situació, per això caldrà tenir en compte els elements que es descriuen en el Protocol.

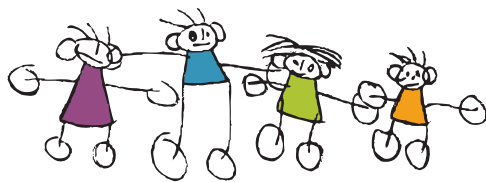
El treball en xarxa és el treball sistemàtic de col·laboració i complementació entre els recursos locals d'un àmbit territorial. Més que la coordinació (intercanvi d'informació), es tracta d'una articulació comunitària: el foment del treball en conjunt i una col·laboració estable i sistemàtica per evitar duplicitats, competència entre recursos i descoordinació.

En aquest sentit el professional que detecti una situació de risc serà qui activarà la xarxa i liderarà el procés de situar l'infant en un dels tres circuits de protecció.

Així mateix, el professional que detecti una situació de risc serà qui en farà la notificació corresponent. En cada àmbit de treball es decidirà qui escriu i signa la notificació. Es recomana que aquesta tasca s'assumeixi sempre pels responsables del servei, es faci en nom d'un equip i una organització de treball (nom del servei, recurs) i es preservi la identitat del professional que manté un contacte més directe amb l'atenció a l'infant i la família.

En el procés d'investigació es posa de manifest el treball en xarxa, i és fonamental comptar amb la col·laboració dels professionals de la resta de serveis vinculats als infants.

Finalment cal tenir ben present que, malgrat treballar en xarxa, qualsevol servei que intervingui amb la família ha de disposar del seu propi pla de treball.

3

Circuits d'actuació

En el cas que, finalment, davant d'una situació determinada es detectin indicadors de maltractament, cal intervenir segons la gravetat del cas.

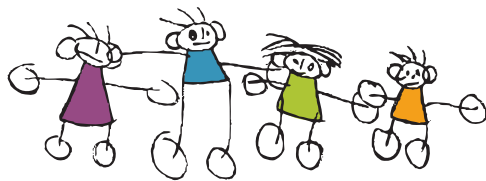
Per poder garantir que la intervenció segueix una pauta clara es proposen tres circuits d'actuació, en funció dels quals caldrà actuar, amb un circuit previ de detecció i valoració del cas que ha de servir als professionals per sistematitzar els diferents passos i prendre les decisions oportunes tal com recullen els quadres a les pàgines següents.

El professional que en la fase general de detecció detecti una situació de maltractament, abús sexual o risc per a un menor, (o, si s'escau, el responsable o el director del servei al qual es troba adscrit aquest professional), serà qui activi la xarxa i lideri la ubicació del noi o la noia en un dels circuits proposats; a més, activarà els mecanismes corresponents.

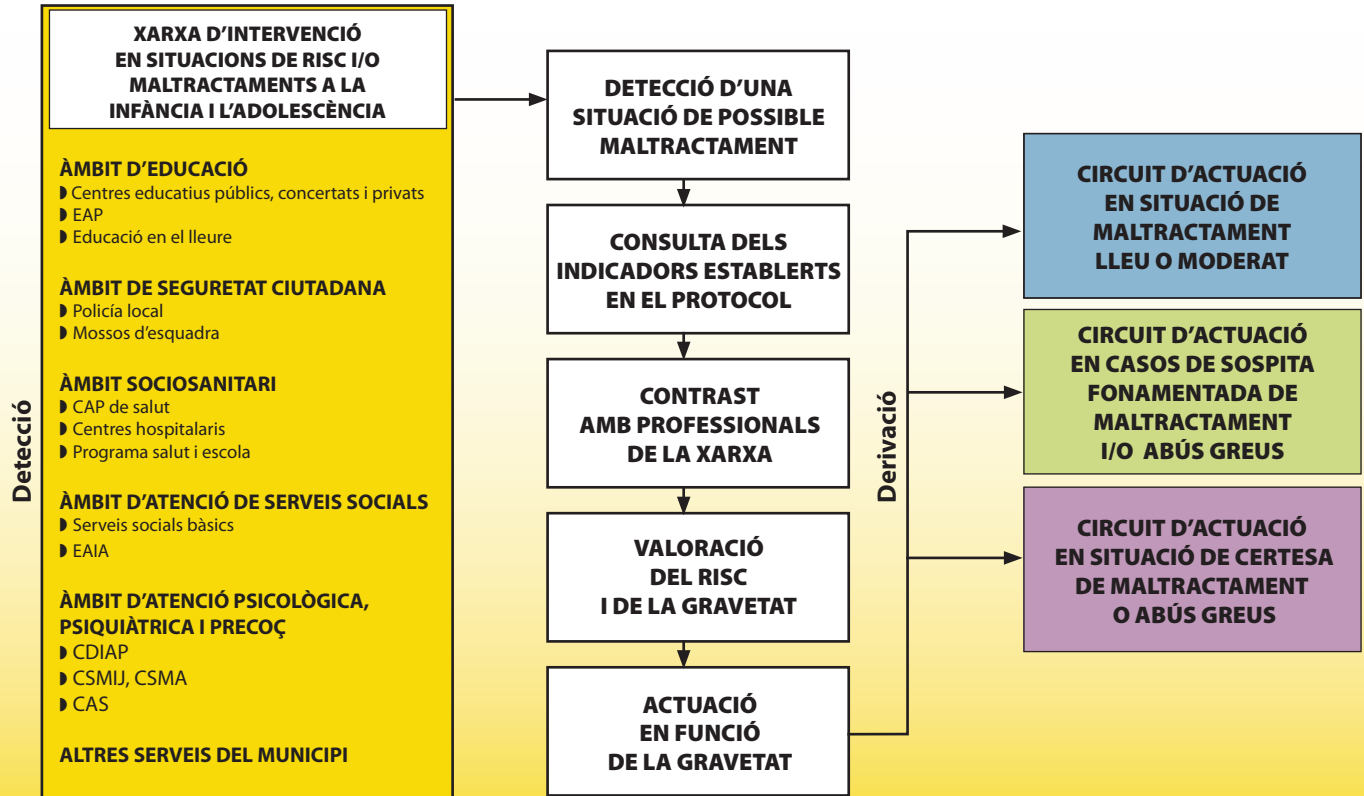
A aquest efecte, prèviament haurà de:

- Consultar els indicadors establerts en el Protocol per fer-ne una diagnosi inicial.
- Contrastar la diagnosi amb professionals d'altres àmbits, si ho considera necessari, per confirmar l'abast del cas detectat.
- Valorar-ne el risc i la gravetat i liderar el procés per tal de situar l'infant en un o altre circuit.

L'esquema d'intervenció queda clar en el diagrama següent:

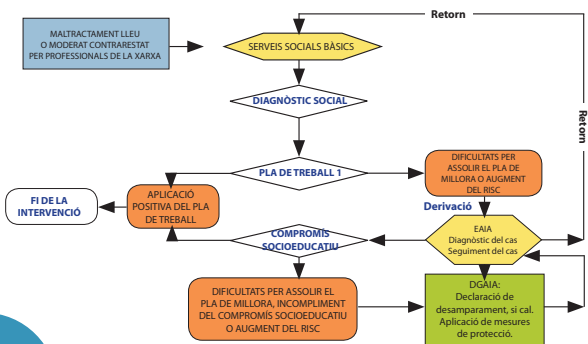

DETECCIÓ DE SITUACIONS DE MALTRACTAMENT O ABÚS

El professional que detecta un cas és qui activa la xarxa i lidera el procés per situar l'infant en un o altre circuit.

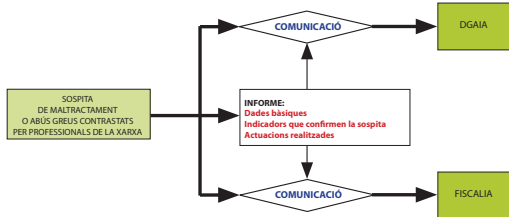
CIRCUIT "A" D'ACTUACIÓ EN SITUACIÓ DE MALTRACTAMENT LLEU O MODERAT

Es serveis socials bàsics lideren el procés d'intervenció conjunta de la xarxa en aquest circuit.

Circuit A

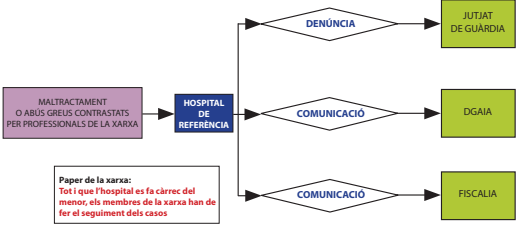
CIRCUIT "B" D'ACTUACIÓ EN CASOS DE SOSPIITA FONAMENTADA DE MALTRACTAMENT I ABÚS GREUS. SITUACIONS D'ATENCIÓ IMMEDIATA

Situacions de sospita fonamentada d'abús sexual o de maltractament greu, en les quals, tot i els indicadors detectats, el diagnòstic no permet confirmar en aquesta primera valoració la certesa de maltractaments i en les quals esdevé necessària la protecció immediata del menor.

Circuit B

CIRCUIT "C" D'ACTUACIÓ EN CASOS DE CERTESA DE MALTRACTAMENT I ABÚS GREUS. SITUACIONS DE PROTECCIÓ IMMEDIATA

Situacions greus i amb certesa de diagnòstic.
Són situacions en les quals el professional que atén un menor comprova que hi ha indicadors evidents que una altra persona n'ha abusat o l'ha maltractat greument.
Aquesta situació inevitablement comportarà la protecció immediata de l'infant i la intervenció del sistema judicial des de l'inici.

Circuit C

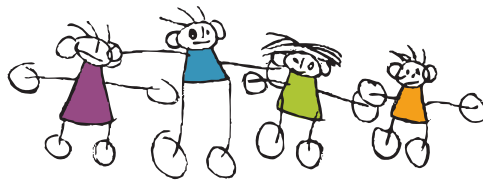
Circuit A

MALTRACTAMENT LLEU O MODERAT

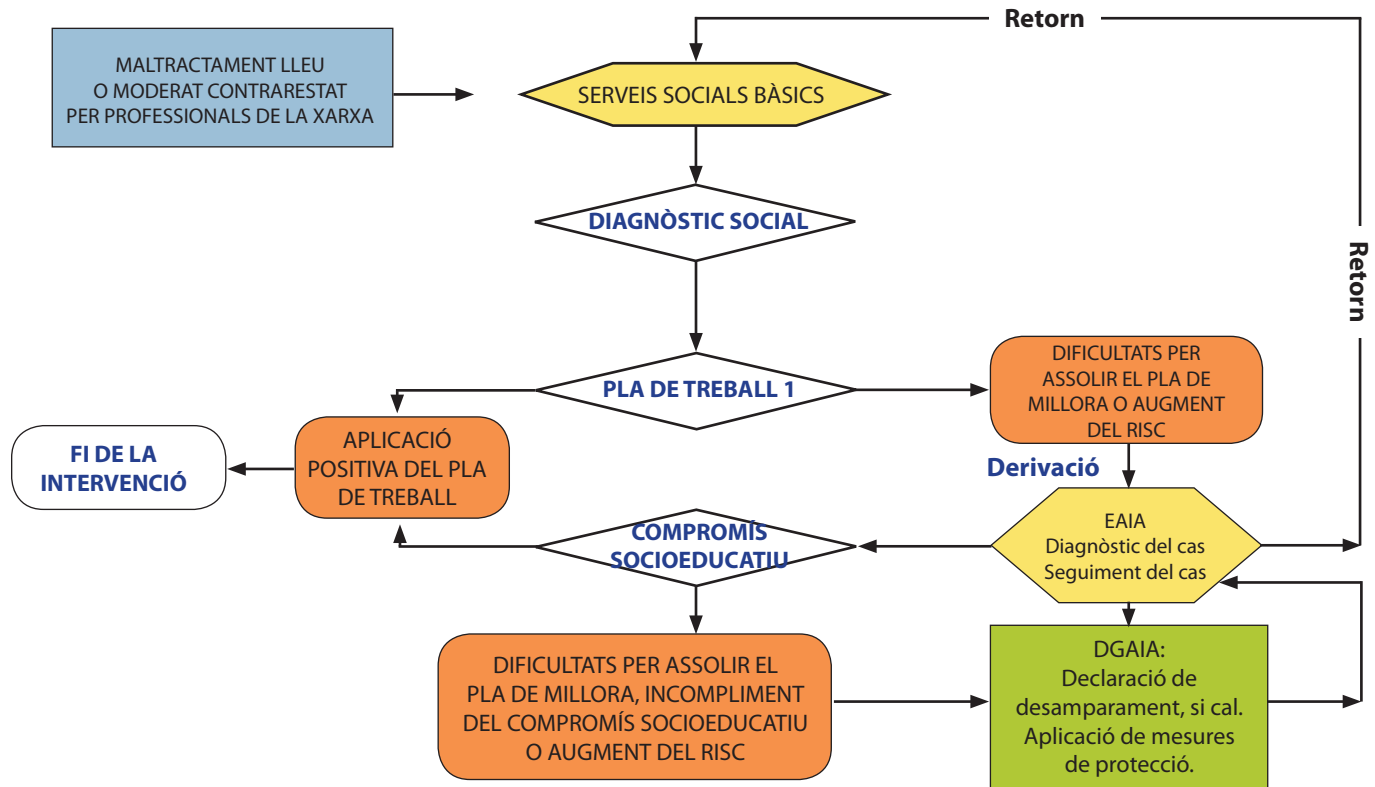
Tal com hem comentat en apartats anteriors, entenem per factors de risc aquelles situacions vitals en què es troba l'infant que presenten unes condicions o característiques que dificulten o no permeten el creixement integral. Si es mantenen o s'incrementen, aquestes condicions adverses podrien desembocar en una situació no desitjada de maltractament, abús o risc social.

Tant si parlem de situacions de risc de maltractament o de situacions en què es detecten indicadors de **MALTRACTAMENT LLEU O MODERAT**, cal intervenir segons el que s'estableix en el circuit A. És a dir, més enllà de les tasques de suport a la família que es puguin dur a terme des de cada servei del municipi, els serveis socials bàsics centralitzen la informació i lideren plans de treball conjunt a través dels canals habituals de coordinació.

En aquest circuit els serveis socials bàsics actuen com a líders i dinamitzadors dels processos i centralitzen la informació. Conjuntament amb els altres serveis s'inicia una fase d'investigació psicossocial que es clou amb una diagnosi social; a més, s'estableixen plans de treballs amb la família i es posen en marxa estratègies d'abordatge conjuntes amb l'objectiu de minvar els factors de risc i incrementar el suport familiar. Si es considera necessari, es podrà sol·licitar assessorament als serveis especialitzats d'infància (EAIA).

CIRCUIT "A" D'ACTUACIÓ EN SITUACIÓ DE MALTRACTAMENT LLEU O MODERAT

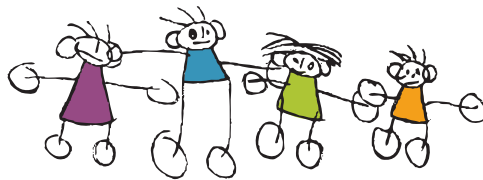
Els serveis socials bàsics lideren el procés d'intervenció conjunta de la xarxa en aquest circuit.

Circuit B

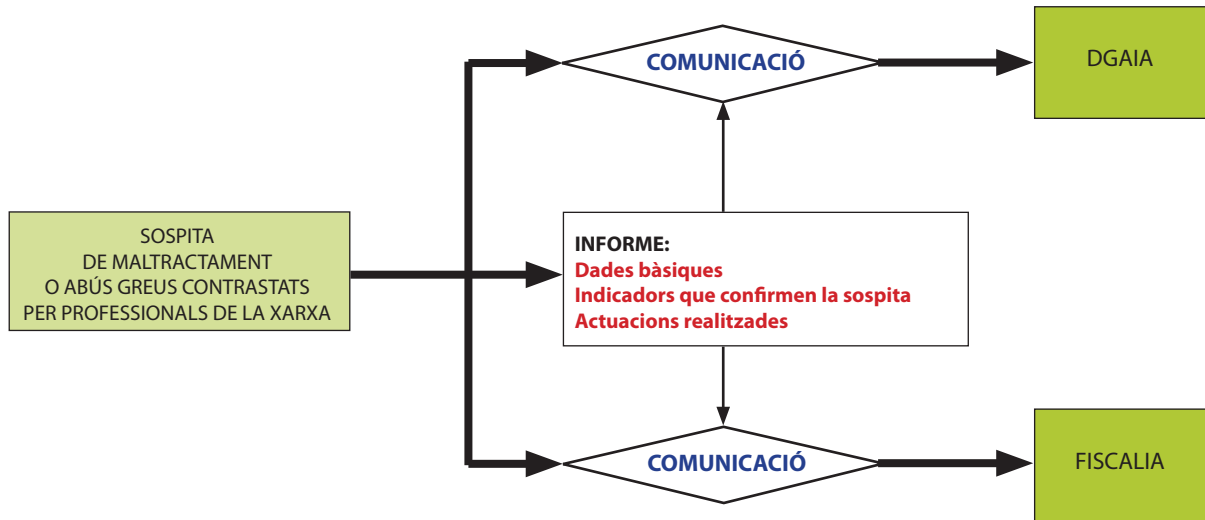
SOSPITES FONAMENTADES D'ABÚS SEXUAL O DE MALTRACTAMENT GREU

Entenem per **SOSPITES FONAMENTADES D'ABÚS SEXUAL O DE MALTRACTAMENT GREU** les situacions en què, tot i els indicadors detectats, el diagnòstic no permet confirmar en una primera valoració la certesa de maltractaments, i en les quals, sens perjudici de l'eventual intervenció penal, esdevé necessària la protecció immediata del menor. En aquest cas, s'activaria el circuit B.

Independentment del traspàs d'informació i/o les gestions que s'acordin a la xarxa municipal, el professional que hagi detectat la situació haurà de fer una notificació escrita dirigida paral·lelament a la DGAIA i a la Fiscalia de Menors. Es realitzarà un breu informe en què constin les dades bàsiques del menor, els indicadors de risc que produeixen la sospita i les actuacions realitzades.

CIRCUIT "B" D'ACTUACIÓ EN CASOS DE SOSPITA FONAMENTADA DE MALTRACTAMENT I ABÚS GREUS. SITUACIONS D'ATENCIÓ IMMEDIATA

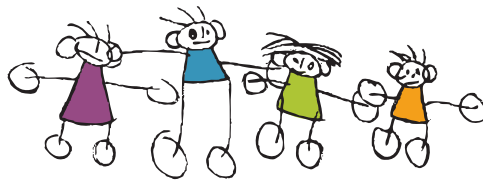
Situacions de **sospita fonamentada** d'abús sexual o de maltractament greu, en les quals, tot i els indicadors detectats, el diagnòstic no permet confirmar en aquesta primera valoració la certesa de maltractaments i en les quals esdevé necessària la protecció immediata del menor.

Circuit C

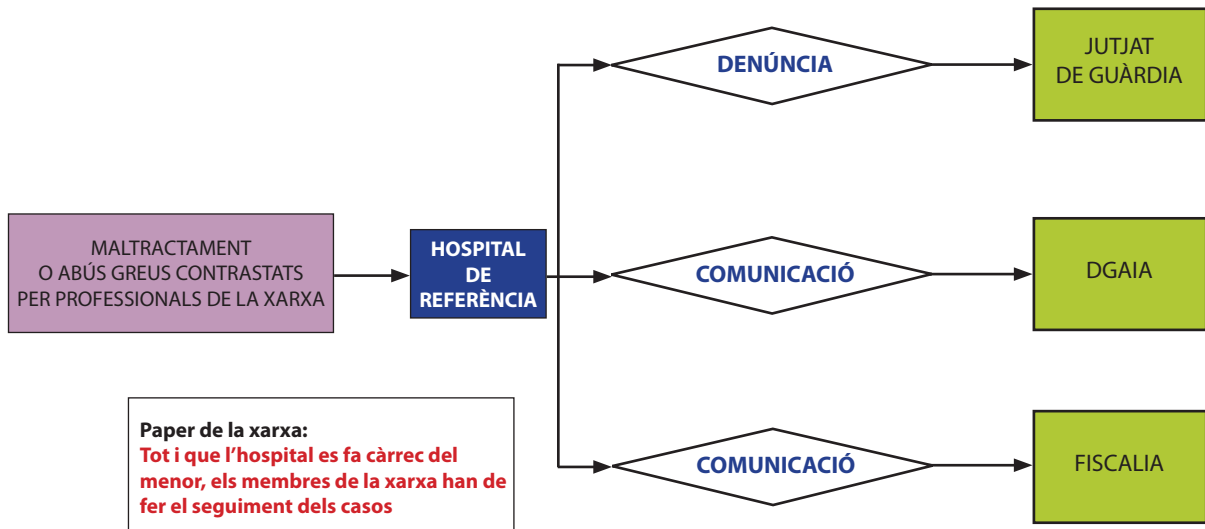
SITUACIONS GREUS I AMB CERTESA DE DIAGNÒSTIC

En les **SITUACIONS GREUS I AMB CERTESA DE DIAGNÒSTIC** el professional que atén un menor comprova que hi ha indicadors evidents que una altra persona n'ha abusat o l'ha maltractat greument. Aquesta situació inevitablement comportarà la intervenció del sistema protector i del sistema penal des de l'inici, la protecció immediata de l'infant i l'activació del circuit C.

En aquest cas es portarà el menor a l'hospital de referència, que serà qui durà a terme les notificacions (a DGAI i Fiscalia de Menors) i denúncies (al Jutjat de Guàrdia) pertinents. Com en el circuit anterior, l'aplicació del mateix és independent del traspàs d'informació i/o les gestions que s'acordin en l'àmbit de la xarxa municipal.

CIRCUIT "C" D'ACTUACIÓ EN CASOS DE CERTESA DE MALTRACTAMENT I ABÚS GREUS. SITUACIONS DE PROTECCIÓ IMMEDIATA

Situacions greus i amb certesa de diagnòstic.

Són situacions en les quals el professional que atén un menor comprova que hi ha indicadors evidents que una altra persona n'ha abusat o l'ha maltractat greument.

Aquesta situació inevitablement comportarà la protecció immediata de l'infant i la intervenció del sistema judicial des de l'inici.

Generalitat de Catalunya
**Departament de Benestar Social
i Família**

Aquest document s'ha elaborat amb la col·laboració de tots els ajuntaments del Vallès Occidental, el Servei Català de la Salut i els Departaments d'Educació i d'Interior de la Generalitat de Catalunya.